

BIBΛΙΟ

[https:// www.protothema.gr/culture/books/article/1442931/ahillopouleio-parthenagogeio-kairou-80-hronia-ellinikis-ekpaideusis-stin-aigupto/](https://www.protothema.gr/culture/books/article/1442931/ahillopouleio-parthenagogeio-kairou-80-hronia-ellinikis-ekpaideusis-stin-aigupto/)

Αχιλλοπούλειο Παρθεναγωγείο Καΐρου: 80 χρόνια Ελληνικής Εκπαίδευσης στην Αίγυπτο

Το βιβλίο της Μαρίας Αδαμαντίδου είναι μία διεισδυτική ματιά στη σχολική ζωή, στην καθημερινότητα και την

κοινωνική ζωή της ελληνικής παροικίας της Αιγύπτου. Το Αχιλλοπούλειο Παρθεναγωγείο Καΐρου αποτέλεσε σημείο αναφοράς για τη ζωή της Ελληνικής παροικίας. Από την ίδρυσή του, το 1884, σχολείο και ελληνισμός συμπορεύθηκαν. Τα 80 χρόνια λειτουργίας του εκπαιδευτικού ιδρύματος στην πρωτεύουσα της Αιγύπτου (1884-1964), καταγράφει η κ.Μαρία Αδαμαντίδου στις 400 σελίδες του βιβλίου-αφιερώματος, που παρουσίασε πριν

λίγες μέρες. Εκτός της ιδιαίτερης αξίας της εκπαίδευσης μακριά από την πατρίδα, το βιβλίο ρίχνει μία διεισδυτική ματιά στη σχολική ζωή, τη διδακτέα ύλη, το εκπαιδευτικό προσωπικό και τις προσπάθειές τους. Παράλληλα, αποτυπώνεται η καθημερινότητα των Ελλήνων παροίκων, η κοινωνική τους ζωή, όπως και η ανάγκη να διατηρηθεί άρρηκτος ο δεσμός με τη μητέρα Πατρίδα.

Έλληνες στην Αλεξάνδρεια.

Με εξαίρεση τους μεγάλους δωρητές, στο Κάιρο δεν υπήρχαν τόσοι πολλοί εύποροι Έλληνες, όπως στην Αλεξάνδρεια. Οι περισσότεροι Έλληνες, κυρίως μικροβιοτέχνες και μεροκαματιάρηδες, συγκεντρώνονταν στις λαϊκές συνοικίες. Άνθρωποι μεσαίας και εργατικής τάξης. Ο πατέρας μου, είχε συνεργείο με τον αδελφό του - έφτιαχναν γρανάζια μηχανημάτων, εξαρτήματα μεγάλης ακρίβειας. Ο θείος μου ο Κώστας, έφτιαχνε καλαπόδια. Άλλος ήταν πουκαμισάς. Έλληνες είχαν τα μπακάλικα, τα ζαχαροπλαστεία, ένα σωρό οι φούρνοι των Ηπειρωτών – ο πατέρας μίας συμμαθήτριάς μου, είχε το φούρνο 'Σεμίραμις'. Πέρα από το μόχθο της καθημερινότητας, τις Κυριακές οι Έλληνες αναζητούσαν την ξεκούραση και την παρέα με τα υπόλοιπα μέλη της κοινότητας. «Κάθε Κυριακή, ήταν κανόνας ότι θα πηγαίναμε στα σημεία, όπου σύχναζε

Η ταυτότητα της ελληνικής παροικίας του Καΐρου

«Μεγάλωσα στις δεκαετίες του '50 και του '60. Ήμασταν πάρα πολλοί οι Έλληνες τότε», αρχίζει να λέει η κ.Αδαμαντίδου, ερευνήτρια Ιστορίας, η οποία εδώ και δεκαετίες εργάζεται συστηματικά επάνω στην καταγραφή της ιστορίας των αιγυπτιακών Ελλήνων συνεργαζόμενη με την Ελληνική Κοινότητα Καΐρου, τον Σύνδεσμο Αιγυπτιακών Ελλήνων και άλλους φορείς. «Αριθμητικά, η ελληνική κοινότητα έφτασε τον υψηλότερο πληθυσμό της πριν γεννηθώ εγώ.

Στην απογραφή του 1927, ζούσαν στο Κάιρο 20.000 Έλληνες με ελληνική υπηκοότητα. Αν υπολογιστούν και όσοι ήταν ελληνικής καταγωγής αλλά είχαν άλλη υπηκοότητα ή όσοι βρίσκονταν σε μικτούς γάμους, ο αριθμός τους μπορεί να ανεβαίνει ως τις 25.000, μπορεί και 30.000 – την ίδια εποχή, ήταν γύρω στις 47.000 οι

ο ελληνισμός: στο Ναυτικό Όμιλο του Καΐρου, στο Vue des Pyramides, ένα ελληνικό εστιατόριο, στο Γεωργικό Μουσείο του Καΐρου, ένα είδος μουσείου φυσικής ιστορίας ή στο Ελληνικό Στάδιο», αναφέρει η συγγραφέας του βιβλίου.

Το Αχιλλοπούλειο Παρθεναγωγείο

Ξεκίνησε ως δημοτικό σχολείο για τα κορίτσια της ελληνικής παροικίας στα μέσα του 19ου αιώνα και με τα χρόνια, εξελίχθηκε σε εκπαιδευτήριο όλων των βαθμίδων. Πολλά χρόνια αργότερα, η συρρίκνωση του ελληνικού πληθυσμού, οδήγησε αντίστοιχα στη φθίνουσα πορεία και προσαρμογή του Αχιλλοπούλειου στις νέες συνθήκες. Σήμερα, εξακολουθεί να λειτουργεί ως Αχιλλοπούλειος Δημοτική Σχολή με τη φροντίδα της Ελληνικής Κοινότητας Καΐρου.

Όταν εμφανίστηκε ο Πηλιορείτης ευεργέτης, Ευάγγελος Αχιλλόπουλος, το σχολείο βρισκονταν σε δεινή οικονομική κατάσταση. Από το 1884, ανέλαβε να το στηρίξει οικονομικά. Το κατάφερε για περίπου 25 χρόνια. Το 1904, ανέλαβε διευθύντρια η Ερασμία Χρυσομάλλη-Ξενουδάκη, η οποία έφθασε από την Ελλάδα, όπως όλες οι διευθύντριες του Αχιλλοπούλειου – συνήθως Αρσακειάδες, που έμεναν για περίπου 20 χρόνια η καθεμιά. Επί Χρυσομάλλη, το παρθεναγωγείο μπήκε σε νέες βάσεις - ήταν η περίοδος, που έγιναν συστηματικές προσπάθειες οργάνωσης της λειτουργίας του και προσαρμογής της εκπαίδευσης στις τοπικές συνθήκες ενώ θεσμοθετήθηκε η πρόνοια για τις άπορες μαθήτριες.

Η πλειονότητα των μαθητριών φοιτούσαν χωρίς δίδατρα στο Αχιλλοπούλειο, καθώς η δωρεάν μόρφωση αποτελούσε ανέκαθεν προτεραιότητα της Ελληνικής Κοινότητας. Δωρεάν ήταν και το συσσίτιο, που περιελάμβανε πρωινό ρόφημα και φαγητό. «Όσες οικογένειες είχαν τη δυνατότητα, πλήρωναν – εμείς, πάντα πληρώναμε. Υπήρχαν και τα 'ηλαττωμένα' δίδατρα». Επιπλέον, γίνονταν δωρεές και έρανοι: «Μέσω

κληροδοτήματος, μοιράζονταν υφάσματα και παπούτσια στις άπορες μαθήτριες την Πρωτοχρονιά και το καλοκαίρι. Πολλά σωματεία και σύλλογοι, όπως των Χιωτών, των Ηπειρωτών και άλλων, διέθεταν χρήματα στο σχολείο – είτε για παιδιά συντοπιτών τους, είτε ‘άνευ δεσμεύσεως’».

Στο μεταξύ, η παροικία μεγάλωνε, το ίδιο και οι ανάγκες της. Το σχολείο χρειάστηκε να μεταστεγαστεί – τα παιδιά από 300, που ήταν στην

αρχή, ξεπέρασαν τα 1.000. «Την περίοδο, που ήμουν εγώ μαθήτρια, το σχολείο στεγάζονταν σε ένα κτίριο εμβληματικό, το οποίο κτίστηκε γύρω στο 1930. Ήταν το τελευταίο, καθώς τα προηγούμενα χρόνια το σχολείο είχε φιλοξενηθεί σε άλλες γειτονιές του Καΐρου - όσο μεγάλωνε ο μαθητικός πληθυσμός, μετακόμιζε», εξηγεί η κ. Αδαμαντίδου, η οποία γεννήθηκε στο Κάιρο, από Μικρασιάτη πατέρα και Καϊρινή μάνα. Το Αχιλλοπούλειο ήταν μόλις δύο λεπτά δρόμος από το σπίτι της. Μάλιστα, μαζί με την οικογένεια έμεναν και οι δύο αδελφές του πατέρα της, εκ των οποίων η μία, η Ναθαλία, υπηρέτησε ως δασκάλα για 29 χρόνια στο Παρθεναγωγείο.

Τί διδάσκονταν οι Αιγυπτιώτισσες Ελληνίδες στο Αχιλλοπούλειο

Όπως συμβαίνει σε όλα τα σχολεία της διασποράς, για την ύλη, που θα διδάσκονταν, αποφάσιζε το υπουργείο Παιδείας στην Ελλάδα. Αν και αρχικά το αιγυπτιακό κράτος δεν είχε εμπλοκή στη διδακτέα ύλη, μετά την έλευση του Νάσερ το 1952, η εκπαίδευση μπήκε σε προτεραιότητα. Η χώρα έπρεπε να ‘εξαραβιστεί’. Ο βασικός λόγος ήταν πως στα ξένα λύκεια, φοιτούσαν και τα παιδιά των εύπορων Αιγυπτίων, προκειμένου να εξασφαλίσουν μία ευρωπαϊκή παιδεία και να έχουν ‘στρωμένο

το δρόμο’ για την άνοδό τους στα ανώτατα πολιτικά αξιώματα. Στα σχολεία αυτά, όμως, τα αραβικά διδάσκονταν υποτυπωδώς, η γνώση της κουλτούρας και της ιστορίας της χώρας τους θα ήταν ελλιπέστατη. Αντιλαμβανόμενος την κατάσταση, ο Νάσερ άρχισε να πιέζει τα ξένα σχολεία να ενισχύσουν το πρόγραμμα των αραβικών.

Την ίδια στιγμή, η ισοτιμία των τίτλων ήταν ιδιαίτερα σημαντική για τους Έλληνες, καθώς ειδικά μετά τις δεκαετίες του ’40 και του ’50, άρχισε να γίνεται εντονότερη η τάση να φύγουν τα παιδιά τους από την Αίγυπτο για να επιστρέψουν στην Ελλάδα. Ο αντίκτυπος, που θα είχε η λήξη της περιόδου των Διομολγήσεων, δηλαδή του προνομιακού καθεστώτος, που απολάμβαναν ως τότε οι αλλοδαποί υπήκοοι, όπως οι φοροαπαλλαγές ή η ελευθερία στις εμπορικές συναλλαγές, έκανε τους Έλληνες να ξανασκέφτονται το μέλλον τους στην Αίγυπτο.

«Ωστόσο, η διπλή φύση της αραβικής γλώσσας, αποτέλεσε πρόβλημα για τον ελληνισμό της Αιγύπτου: από τη μια, ήταν η καθομιλουμένη, η προφορική γλώσσα, δηλαδή, χωρίς κανόνες. Από την άλλη, ήταν η καθαρεύουσα, η επίσημη γλώσσα του Κορανίου, της ποίησης, της λογοτεχνίας – υπέροχη αλλά δεν τη μιλούσε κανείς. Εμείς ξέραμε μόνο την καθομιλουμένη. Επιβλήθηκε στα σχολεία να ενσωματώσουν 10 ώρες την εβδομάδα, που σήμαινε πως έπρεπε να μειωθεί η διδασκαλία των ελληνικών αντίστοιχα. Πέρασε μία δωδεκαετία δύσκολη, από το 1953 μέχρι το 1964.

Οι διευθύνσεις των ελληνικών σχολείων έπρεπε να βρίσκουν τη χρυσή τομή. Η αιγυπτιακή κυβέρνηση, κάποια στιγμή αντιλήφθηκε την υπερβολή και οπισθοχώρησε. Ο γενικός επιθεωρητής του υπουργείου, Αναστάσιος Ατσαβές, που ήξερε ακριβώς τι συνέβαινε στην Αίγυπτο και δεν ήθελε να διακινδυνεύσει την ισοτιμία των απολυτηρίων, βοήθησε στο να γίνει στην Ελλάδα η επεξεργασία ενός προγράμματος σπουδών, που περιελάμβανε τα

αραβικά και με αυτό προχωρήσαμε. Μάλιστα, παρασημοφορήθηκε γι' αυτό από τους Αιγύπτιους», σημειώνει η συγγραφέας.

Η καθημερινότητα της σχολικής ζωής, οι εκδρομές και οι παραστάσεις.

Υπήρχε πάντα λίγος χρόνος για λίγο παιχνίδι πριν την πρωινή προσευχή – «'γερμανικό' με τη μπάλα για τις μεγαλύτερες, κάτι σαν τα σημερινά 'μήλα'. Κουτσό ή σκοινάκι για τις μικρότερες». Μετά την προσευχή στο προαύλιο, οι μαθήτριες έκαναν ουρά για να προσέλθουν στο μάθημα. «'Δυο δυο με τος ζεύγος μας'. Περιμέναμε όρθιες δίπλα στα θρανία για να μας πουν 'καθίστε'. Οι δασκάλες μας στο δημοτικό, όλες το ίδιο σουλούπι - τις βλέπαμε λίγο σαν 'καλές θείες'. Αργότερα, στο γυμνάσιο, τολμούσαμε και λίγη καζούρα σε ορισμένους καθηγητές, όπως όταν βάλαμε το σκελετό πίσω από την πόρτα για να τρομάξουμε τον καθηγητή υγιεινής. Στα διαλείμματα, συχνά οι 'μεγάλες' ξέμεναν στον όροφό τους αντί να κατέβουν στην αυλή. Κι από ψηλά, έβλεπαν τα αγόρια στο γειτονικό σχολείο, την Ξενάκειο Σχολή. Κολλητά τα δύο κτίρια, ένας τοίχος τα χώριζε. Καθόλου τυχαίο, που πολλές 'Αχιλλοπουλίνες' έχουν παντρευτεί 'Ξενακειώτες'», θυμάται η κ. Αδαμαντίδου.

Οι εκδρομές πραγματοποιούνταν κυρίως μέσα στην Αίγυπτο – επισκέψεις σε πάρκα, μουσεία, αρχαιότητες – όχι μόνο αιγυπτιακές αλλά και ισλαμικές. «Από τις ωραιότερες εκδρομές μας, εκείνες στην Άνω Αίγυπτο: Ασουάν και Λούξορ», σχολιάζει και συμπληρώνει:

«Μία επίσκεψη στην Ελλάδα ανήκε στη σφαίρα του ιδεατού. Μαθαίναμε τα πάντα για τη χώρα μας, τραγουδούσαμε το 'Χιόνια στο καμπαναριό' – κι ας μην είχαμε δει ούτε καμπαναριό, ούτε χιόνια, φυσικά. Είχαμε λαχτάρα να πάμε. Γι' αυτό φρόντιζε το υπουργείο Παιδείας. Προσκαλούσαν ελληνικά σχολεία της Αιγύπτου για διακοπές 2 εβδομάδων σε κατασκηνώσεις στην Ελλάδα και στη διάρκεια της παραμονής τους, τα παιδιά επισκέπτονταν την Ολυμπία, τους Δελφούς, τις Μυκήνες. Για όσα κορίτσια δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα να ταξιδέψουν, το σχολείο διοργάνωνε εράνους ώστε να απολαύσουν τη γνωριμία με τη μητέρα Πατρίδα. Χριστούγεννα και 25η Μαρτίου, οι παραστάσεις του Αχιλλοπούλειου Παρθεναγωγείου. Πάντα άρτια προετοιμασμένες, με εξαιρετική χορωδία – 30 χρόνια πορείας, ο καθηγητής μουσικής, Σαββίδης, δίδασκε τις μαθήτριες συνοδεύοντας με το πιάνο», καταλήγει.

Η καλλιέργεια της ελληνικότητας

SEP Η κ. Αδαμαντίδου, αφού φοίτησε στο Αχιλλοπούλειο Παρθεναγωγείο, συνέχισε στην Αμπέτιο Σχολή. Σπούδασε αγγλική φιλολογία στο Αμερικάνικο Πανεπιστήμιο Καΐρου και εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα το 1972: «Έφυγα για την Αθήνα στα 22, όμως πάλι στο Κάιρο 'έμεινα'», τονίζει τους ισχυρούς δεσμούς, που διατηρεί με τη γενέτειρά της. Εξίσου δυνατή, είναι όμως και η ελληνικότητα, που κουβαλά ήδη από τα μαθητικά της χρόνια.

Η εκπαίδευση των νεαρών ελληνίδων στο Αχιλλοπούλειο βασίστηκε στους πολυετείς αγώνες των διευθύνσεων του σχολείου, στην αφοσίωση των εκπαιδευτικών από κοινού με την ασίγη φλόγα της αγάπης των οικογενειών τους για την πατρίδα. Στόχος ήταν η διαμόρφωση της ελληνικής ταυτότητας των μαθητριών. Το στοίχημα ήταν ακόμη πιο δύσκολο να κερδηθεί, αφού η Αίγυπτος είναι μία χώρα με τεράστια λαμπρότητα ιστορίας και πολιτισμού ενώ η διαφορετική θρησκεία, αποτελούσε έναν ακόμη παράγοντα δυσκολίας για την ελληνορθόδοξη κοινότητα.

«Δακρύζω ακόμη όποτε ακούω τον ελληνικό ύμνο», εξομολογείται χαμηλόφωνα για να προσθέσει: «Την εποχή, που η εμβληματική

διευθύντρια Αργίνη Φραγκούλη, βραβευμένη και από την Ακαδημία Αθηνών, ήθελε να εμψυχώσει την ελληνική κοινότητα, καθώς είχαν

ξεκινήσει οι 'διαρροές', δόθηκε έμφαση στους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς, ήρθαν και από τη Δώρα Στράτου να μας διδάξουν... Υμνούσαμε με κάθε τρόπο την Ελλάδα. Όταν υπήρχε η απαίτηση από την αιγυπτιακή κυβέρνηση να λέμε κάθε πρωί 'Ζήτω η Αίγυπτος' στα αραβικά και να ανεβάζουμε την αιγυπτιακή σημαία, η Φραγκούλη είχε ζητήσει να λέμε κι ένα ποίημα του Ιωάννη Πολέμη – δεν άφησε δηλαδή ποτέ το σχολείο να γίνουμε τίποτε άλλο, εκτός από 110% Ελληνίδες».

(Κατω, τελειόφοιτοι του 1949 με τους καθηγητές τους και δεξιά, η Μαρία Αδαμαντίδου

ΣΧΟΛΙΑ(4)

Bad

07.12.2023, 01:22

Συγκίνηση για τις χαμένες πατρίδες ... Η μητέρα μου που έχασα φέτος ήταν πολύ υπερήφανη που ήταν μαθήτρια εκεί Φυσικά και θα αγοράσω το βιβλίο

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

06.12.2023, 17:35

Μπράβο στην Κα Αδαμαντίδου. Εξαιρετική εργασία. Η μητέρα μου τελείωσε το Αχιλλοπούλειο. Απεβίωσε πέρσυ και μάλλον ήταν

η τελευταία εν ζωή από την τάξη της. Μου έλεγε ότι επρόκειτο για ένα σχολείο με πάμπολλες δραστηριότητες και ευκαιρίες για έκφραση, (όπως ακριβώς περιγράφονται στο βιβλίο). Κύκλοι ανοίγουν, κύκλοι κλείνουν. Η Ζωή είναι γεμάτη από ενώσεις - συνδέσεις - κορυφώσεις αλλά και αποχωρισμούς. Ανατολή και Δύση. Μαθήματα Ζωής και εξελικτικές διαδικασίες.

ΚαραΗττας Καρανίκας

06.12.2023, 12:58

εξαιρετικά ενδιαφέρον άρθρο. Θα αγοράσω και το βιβλίο

Left fighter

06.12.2023, 11:39

Πολύ συγκινητικό και νοσταλγικό το άρθρο.

(τέλος)